

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ОБРАЗОВНОГО МИСТЕЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

КАФЕДРА ДИЗАЙНУ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ШРИФТ І ТИПОГРАФІКА»**

спеціальності 023 «Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація»

Київ - 2025

Методичні рекомендації викладання навчальної дисципліни «Шрифт і типографіка» напряму підготовки на пряму підготовки 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» / Упорядник Д. С. Стадниченко. НАОМА, 2024. – 20 с.

Методичні рекомендації підготовлені на основі робочої програми дисципліни «Шрифт і типографіка» для магістрів спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» як вибіркова компонента освітньої програми кафедри дизайну НАОМА.

Укладач: Стадниченко Д. С., старший викладач кафедри дизайну, здобувач наукового ступеня доктора мистецтв НАОМА.

Рекомендовано до друку кафедрою дизайну НАОМА (протокол № 7 від 15 грудня 2025 року).

ВСТУП

Методичні рекомендації з викладання дисципліни «Шрифт і типографіка» розроблені для студентів спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація». Вони спрямовані на керівництво навчальним процесом і формування фахових компетентностей у галузі шрифтового мистецтва та типографіки.

Дисципліна охоплює історію розвитку шрифтів, аналіз їх стилістичних і технічних особливостей, а також методи створення нових шрифтів і типографічних композицій. Вивчення шрифтового мистецтва та типографіки є важливою складовою підготовки майбутніх художників, графічних дизайнерів та реставраторів.

Методичні рекомендації допоможуть студентам систематизувати і покроково опанувувати матеріал, орієнтуватися у художньо-графічному проектуванні, застосовувати знання у практичних завданнях та творчих проектах. Особлива увага приділяється різним технікам та інструментам для створення оригінальних шрифтів і типографічних композицій, аналізу робіт відомих майстрів шрифтової справи, таких як Олег Снарський.

Метою дисципліни є надання студентам теоретичних знань і практичних навичок, необхідних для професійного становлення. Використання сучасних технологій і інноваційних підходів до проектування шрифтів та типографічного дизайну сприятиме формуванню у студентів креативності, аналітичного мислення і професійної майстерності.

Методичні рекомендації стануть цінним ресурсом для викладачів і студентів у їхньому прагненні до високого рівня професійної підготовки та творчого самовираження, забезпечуючи системність і послідовність у засвоєнні матеріалу. Вони сприятимуть ефективному викладанню дисципліни й розвитку української шрифтової культури.

1. МЕТА І ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ШРИФТ І ТИПОГРАФІКА»

Шрифт і типографіка займають найважливіше місце у галузі візуальної комунікації та поєднують комплекс знань і вмінь, які забезпечують ефективне використання шрифтових рішень у дизайні графічних матеріалів.

Сучасне шрифтове мистецтво має на меті зберегти як традиції, так і інноваційні підходи до створення шрифтів, передаючи дух часу, коли вони з'являються та використовуються.

Неодмінною частиною сучасної типографіки є розробка шрифтів. Власне створення шрифтів (шрифтове проектування) — це формування або вдосконалення шрифтових гарнітур, а також застосування типографічних рішень спрямованих на якнайкращу передачу змісту. Для цього використовують різноманітні методики, включаючи каліграфічні інструменти створення, цифрові інструменти редагування, інструменти матеріального і комп'ютерного складання, композиційні правила тощо. Кожен шрифтовий проєкт потребує особливого підходу.

Тому перед створенням шрифтових композицій завжди проводяться дослідження, за допомогою яких визначають стилістичні особливості, цільову аудиторію, технічні вимоги до шрифтів. При цьому дизайнери намагаються обійтися мінімальним використанням надмірних елементів і, за можливості, застосовують у процесі проектування найсучасніше комп'ютерне програмне забезпечення.

Курс «Шрифт і типографіка» є складовою частиною підготовки фахівців спеціальності «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» у межах опанування практичними навичками із дослідження, проектування, створення і використання шрифтів у графічних матеріалах.

Зміст курсу визначається нормативними документами у галузі дизайну і типографіки, виходячи з новітніх науково-методологічних концепцій шрифтового і типографічного проектування, спирається на базові документи з захисту авторських прав національного і міжнародного законодавства.

Мета курсу: сформувати у майбутніх спеціалістів базові теоретичні знання і практичні навички у галузі дослідження, проектування, створення і використання шрифтів у графічних матеріалах. Засвоєння теоретичних положень, викладених у програмі в процесі навчання, доповнюється практичною роботою, що забезпечує комплексний підхід до вивчення шрифтового мистецтва і типографіки.

Завдання курсу:

- ознайомити майбутніх фахівців з принципами сучасного шрифтового мистецтва та типографіки;
- навчити студентів розпізнавати історичні та сучасні стилістичні особливості шрифтів та типографічних композицій;
- надати знання про основні методики створення нових шрифтів і типографічних композицій;
- засвоїти основні принципи використання типографічних правил у графічних матеріалах;
- освоїти сучасні технологічні інструменти для проектування й реалізації шрифтових рішень.

В галузі шрифтового мистецтва й типографіки студенти повинні опанувати навички дослідження, проектування, створення і використання шрифтів у різних медіа, що сприятиме їхньому професійному становленню та розвитку креативного мислення.

Мати уяву:

- про основні теоретичні і методологічні платформи в галузі шрифтового мистецтва та типографіки в Україні і за кордоном.

Знати:

- основні принципи і види типографічних композицій;
- обладнання та інструменти, програмне забезпечення та їх властивості для створення шрифтів;
- методи дослідження та аналізу історичних і сучасних шрифтових стилів;
- методи і техніки проектування акцидентних шрифтів;
- склад і властивості створення та використання текстових шрифтових гарнітур.

Вміст:

- визначати і описувати шрифтові гарнітури та типографічні композиції;
- визначати і описувати художні, стилістичні та технологічні особливості шрифтів;
- складати план проєктування і підбирати відповідні методики для створення нових шрифтових гарнітур;
- перетворення шрифтів із застарілих носіїв інформації у цифровий формат;
- проєктувати та створювати акцидентні шрифтові гарнітури та типографічні рішення для образотворчого мистецтва;
- адаптувати наявні шрифти і доповнювати їх для різноманітних проєктів;
- вносити метричні описи шрифтів;
- упаковувати шрифтовий файл та створення шрифтових бібліотек для подальшого використання в типографічних матеріалах на різних платформах;
- проводити дослідницьку роботу, використовуючи результати вивчень для атрибуції та експертизи шрифтових робіт.
- користуватися засобами техніки безпеки під час роботи з матеріальним складанням та друкарським обладнанням.

Теми практичних занять визначено з урахуванням необхідності формування у студентів комплексного розв'язання питань проєктування, створення і використання шрифтових гарнітур, а також цілісного аналізу шрифтових стилів та типографічних композицій.

Контроль знань, крім екзаменаційних вимог, здійснюється на основі експрес-опитування після закінчення кожної теми, семінарів, практичних занять та курсової роботи – створення шрифтового проєкту наприкінці кожного семестру.

Самостійну роботу розраховано на такі види діяльності: відвідування виставок, бібліотек, опрацювання типографічних матеріалів, створення та ведення документації з проєктування шрифтів.

У процесі підготовки студенти повинні отримати не тільки загальну теоретичну підготовку, але й набути знання з історії

шрифтового мистецтва, принципів створення шрифтів, знати сучасні вимоги щодо конструювання шрифтів, освоїти навички та знання з проєктування шрифтових та типографічних композицій.

Актуальними завданнями курсу «Шрифт і типографіка» є засвоєння навичок професійного підходу під час виконання практичних завдань з проєктування шрифтів, основних положень теоретичної бази та загальних уявлень про специфіку роботи графічного дизайнера. Фахова підготовка майбутніх графічних дизайнерів є важливою для нашої держави, адже шрифтове мистецтво і типографіка посідають одне з найважливіших місць у візуальній комунікації та поєднують комплекс знань і вмінь, які забезпечують високий рівень образотворчої складової у питаннях естетики графічних матеріалів.

Методичні рекомендації виконані згідно плану науково-методичної роботи кафедри дизайну НАОМА. Зміст навчальної дисципліни «Шрифт і типографіка» визначається нормативними документами з графічного дизайну та образотворчого мистецтва, виходячи з новітніх науково-методологічних концепцій візуальної комунікації, спирається на базові документи національного законодавства, а також міжнародні конвенції та стандарти.

Серед загальних праць з шрифтового мистецтва та типографіки слід виокремити методичні рекомендації та підручники, які надають відомості про загальну характеристику шрифтів, типологію, матеріали та техніки створення шрифтових гарнітур і роботи з типографіки. Загальні відомості з історії, технології та сучасного дизайну шрифтів викладені у підручнику «Типографіка» Е. Рудера [22] та у працях Е. Лаптон [16], Р. Картер [10].

Питаннями шрифтової розробки займалися дизайнери та типографи різних напрямків, такі як С. Морісон [19], Б. Роджерс [21], а також український графік, художник шрифту О. Снарський [6], чия спадщина має особливе значення для популяризації української шрифтової графіки.

Так, у навчальних посібниках і монографіях Е. Лаптон [16], Д. Джурі [14] та Р. Пойнора [21] викладено наукові основи та загальні принципи типографічного дизайну, висвітлено питання про

різні стилі шрифтів, їх історичне походження та сучасні тенденції. Дослідженнями проблем теорії та методології шрифтового мистецтва займалися також такі відомі експерти, як Р. Кінрос [15] та Б. Уорд [26], що приділяли увагу науково-технічному дослідженню типографіки та її впливу на візуальну комунікацію.

Отже, аналіз наукових досліджень цих фахівців показав, що професійна діяльність шрифтового дизайнера визначається не тільки його практичною майстерністю, але й рівнем теоретичної підготовки.

Запропонована методична розробка теоретичних та практичних завдань з шрифтового мистецтва і типографіки для спеціалізації «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» висвітлює потреби фахової підготовки. Розроблені рекомендації дозволяють здійснювати проектування та створення шрифтових гарнітур для використання в графічному дизайні, видавничій діяльності та інших галузях візуальної комунікації.

Важливими принципами щодо проведення шрифтового дизайну є загальні методичні вимоги, до яких відносяться: точність відтворення форми та пропорцій, відмінність між реконструкціями текстових шрифтів і експериментами з акцидентними шрифтами, можливість подальшої корекції та межі цих експериментальних втручань.

Як зазначається в одному зі згаданих вище видань, «...Експериментувати завжди хочеться, і шкода, що такі «лабораторні» роботи так обмежені в кількості та сміливості. Типографіка сьогодні потребує не стільки інспірацій чи відродження, скільки дослідження...». [19, с. 4]

2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИЧНОЮ РОБОТОЮ ДИСЦИПЛІНИ

Практичні роботи є важливою та необхідною частиною академічної освіти з предмету «Шрифт і типографіка», а також обов'язковою складовою навчально-виховного процесу. Тематичний зміст і структуру необхідних для виконання

практичних робіт містять навчальні програми та методичні комплекси, розроблені для навчально-творчої майстерні графічного дизайну з дисципліни «Проектування шрифту», «Основи типографіки», «Проектування шрифтової гарнітури», «Летеринг» і «Мистецтво шрифту».

Практичні завдання з шрифту та типографіки є специфічною формою організації навчальної роботи студентів, передбачаючи обов'язковий практикум. Тут органічно поєднуються мета, зміст, засоби і методичні прийоми. Засвоєння теоретичних положень, представлених у програмі, доповнюється практичною роботою.

Основною метою практичних робіт з дослідження та розробки шрифтових композицій і типографічних рішень є закріплення теоретичних знань на практиці та формування у студентів базових умінь і навичок.

З другого курсу, студенти опановують користування інструментами для створення та обробки шрифтів, засобами цифрової типографіки і набувають практичних навичок у проектуванні шрифтових композицій. Вони вчаться аналізувати історичні шрифти, створювати набірні елементи, розробляти власні шрифти і типографічні макети.

На третьому курсі студенти здобувають практичні навички у розробці засобів візуальної комунікації із використанням типографіки та шрифтового дизайну, виконують проєктні завдання з оформлення творів дизайну і створення рекламної графіки, розробляють макети для різних друкованих та цифрових медіа, збирають проєктну презентацію.

На четвертому курсі студенти опановують навички дослідження сучасної типографічної практики, вивчають сучасні тенденції у шрифтовому дизайні, створюють власні шрифтові гарнітури, а також виконують комплексні проєкти з типографічного оформлення. Результатом засвоєння цих практичних навичок є дипломна робота, що виконується для здобуття освітнього ступеня бакалавра.

На першому курсі магістратури завданням педагогів є сформувати у майбутніх спеціалістів практичні навички у сфері

дослідження, розробки та реалізації шрифтів і типографічних рішень на основі відповідної теоретичної підготовки.

На другому курсі магістратури студенти зосереджуються на вдосконаленні своїх практичних навичок шляхом виконання комплексних проєктів. Вони вчать застосовувати професійні графічні редактори для розробки текстових шрифтів, здійснюють аналіз і модернізацію історичних шрифтів, а також створюють варіативні шрифтові гарнітури для різних медіа.

Практичні роботи мають неабиякий виховний та моральний вплив на розвиток особистості студентів: привчають до самостійної роботи, оформленню результатів у презентації проєкту з увагою до деталей і творчому викладенню матеріалів роботи, закладають певні правила поведінки під час роботи з типографічними проєктами, формують риси індивідуальної та колективної (за умов групової навчальної діяльності) відповідальності, розвивають почуття власної значущості й гідності, формують основи професійної етики у галузі графічного дизайну.

З огляду на специфіку дисципліни, викладачеві надається право планувати систему практичних робіт з метою оптимізації вимог діючих програм з дослідження та розробки шрифтів і типографіки в частині «Практична робота». Усі практичні роботи можна поділити на навчальні та підсумкові.

Навчальні роботи виконуються під керівництвом викладача, який пояснює послідовність дій, показує зразок виконання і визначає завдання для закріплення дій студентами. Практичні роботи з типографіки націлені на відпрацювання, вдосконалення та корекцію базових навичок. Ці роботи виконуються під контролем викладача і результати обов'язково відстежуються.

Практичні завдання студентів мають бути максимально пристосовані до умов професійної роботи графіка, типографа та шрифтового дизайнера. Підсумкові роботи мають контролюючу функцію і виконуються студентами з найбільшим ступенем самостійності наприкінці кожного семестру. Крім того, студенти разом із викладачем звітують про проведену семестрову роботу перед відповідною комісією.

Зміст академічної освіти з типографіки та шрифтового мистецтва формується з урахуванням подальшої професійної та науково-дослідної роботи студентів у галузі образотворчого мистецтва, графічного дизайну та візуальних комунікацій. Програма курсу «Шрифт і типографіка» обумовлює напрямок змісту практичних робіт. Тому викладач має виділити у змісті примірної програми послідовність практичної роботи, відобразити зміст і вид практичних робіт, розробити план виконання завдань.

Важливим фактором у засвоєнні набутих знань студентами з дисципліни «Шрифт і типографіка» є поставлена викладачем дидактична мета. Кожна практична робота повинна мати конкретну мету й завдання щодо її проведення. Найчастіше дидактична мета практичних робіт з шрифту і типографіки спрямована на закріплення знань з нової теми, узагальнення та систематизацію знань, їхнє поглиблення, формування практичних умінь і навичок, застосування набутих знань на практиці. Перед виконанням кожної практичної роботи викладач обов'язково має звернути увагу студентів на її мету та значення.

Обов'язковою умовою для практичних завдань з типографіки є ведення студентами робочого зошита — «Щоденника дизайнера». В цьому зошиті студенти записують основну інформацію про історичні дані шрифтів і типографічних рішень, здійснюють опис етапів своєї роботи, складають програму проєкту, детально фіксують виконання кожного пункту цієї програми та записують рекомендації щодо подальшого використання створених шрифтів і типографічних рішень. Наприкінці семестру студент узагальнює та вносить відкориговані записи до основного документа — проєктної документації, яка підписується керівником проєкту, викладачем і самим студентом.

Методика засвоєння дисципліни «Шрифт і типографіка» тісно пов'язана з іншими видами образотворчої діяльності, зокрема з графічним дизайном, книжковою графікою, монументальним живописом, історією мистецтва, культурологією, психологією сприйняття, інформатикою та комунікативними технологіями. Це дозволяє створити програму дисципліни в більш об'ємному та багатогранному форматі.

Основний принцип навчання з дисципліни «Шрифт і типографіка» полягає в опануванні теоретичних та практичних основ, що включають: науковість навчання, систематичність і послідовність, інтеграцію навчання з реальними проєктами та візуалізаціями, наочність, засвоєння знань, умінь та навич 11 Основними видами навчання є лекції, практичні роботи, семінари, самостійна робота, індивідуальні та лабораторні заняття, консультації, а також навчальна та виробнича практика.

З-поміж загальних методичних рекомендацій з організації та проведення практичних робіт з дисципліни «Шрифт і типографіка» можна назвати такі:

- обов'язкове проведення викладачем відповідного інструктажу з користування професійними інструментами та програмним забезпеченням перед початком роботи;
- аналіз складеної студентом програми до кожного завдання та роз'яснення порядку оформлення результатів виконаної роботи;
- акцентування уваги на правильному веденні проєктної документації та формулюванні висновків;
- роз'яснення процедури перевірки та оцінювання результатів виконаної роботи.

У процесі виконання студентами практичних завдань з дисципліни «Шрифт і типографіка» викладач має уважно спостерігати за їхньою роботою та у разі потреби надавати індивідуальні або групові консультації. Слід також зазначити, що основними завданнями курсу «Шрифт і типографіка» є:

- ознайомлення студентів з історією виникнення та розвитку шрифтів, типографіки та технологій їх застосування в різних історичних епохах;
- ознайомлення з проблемами типографічної етики та основними методологічними вимогами до шрифтового дизайну;
- опанування основних технік і методів створення та обробки шрифтів, а також розробки типографічних композицій;
- проведення аналітичних та науково-дослідних робіт у галузі типографіки;

- оформлення проєктної документації та презентація результатів практичних завдань.

У процесі засвоєння теоретичних та практичних положень, викладених у програмі дисципліни «Шрифт і типографіка», студенти повинні отримати уявлення про основні теоретичні й методологічні матеріали стосовно шрифтового мистецтва в Україні та за кордоном, технології створення та графічного оформлення шрифтів у різні часи. Вони повинні знати види та методи науково-дослідної роботи у сфері типографіки, сучасні технології та інструменти для шрифтового дизайну, а також отримати знання про інструменти та засоби матеріального складання, високий друк й створення накладу, шрифтову класифікацію складального матеріалу, типометричну систему виміру, розрахунки шпальти квадратами, набір на верстатку, орієнтацію сигнатур і послідовність складання матеріалу, набір на шпації і шпони, заповнення пробільними елементами, роботу з лінотипом, друкарським верстатом і гільйотинами. Студенти повинні вміти створювати типографічні композиції, фіксуючи ключами гранки на талері марзанами (бабашками). Окрім цього, вони опановують інструменти і засоби цифрової типографіки, такі як кернінг, трекінг, лідінг, орієнтація тексту, виключка, втяжки, відступи, інструменти виділення і акцентуації. Вони також повинні знати термінологію анатомії літери у шрифтовому проєктуванні, конструювання і пропорції шрифтових знаків, основні засади акцидентного шрифту і складання, текстового шрифту і визначення сімейств та шрифтових гарнітур. Важливою є здатність використовувати інструменти комп'ютерного моделювання і проєктування, термінологічний апарат настільних видавничих систем і створення варіативних складальних шрифтів, а також робота з кінетичною типографікою і тривимірною шрифтовою графікою. Ці знання і навички допоможуть студентам опанувати професійними компетенціями, необхідними для успішної діяльності у сфері шрифтового мистецтва і типографіки.

Крім набутих теоретичних знань, студенти дисципліни «Шрифт і типографіка» повинні володіти практичними навичками для проведення самостійних досліджень і проєктних робіт. Вони

мають уміти самостійно проводити аналітичні дослідження шрифтових зразків, визначати та описувати художні і технологічні характеристики шрифтів, розрізняти стилістичні відмінності різних шрифтових гарнітур, створювати презентації для показу типографічних робіт. Студенти також повинні вміти складати технічні завдання для проєктів, підбирати методики для розробки шрифтів і шрифтових композицій, проводити візуальну, оптичне і програмне тестування і вносити корекцію, текстових блоків, композиції елементів, забезпечувати їхню читабельність, вносити коригувальні зміни до дизайну шрифтів та типографічних рішень.

Ці навички дозволяють студентів приймати кваліфіковані рішення у процесі створення типографічних проєктів, виборі матеріалів, їх подальшому використанні тощо. Викладач, своєю чергою, повинен знайомити студентів зі спеціальною літературою, матеріалами наукових вітчизняних та закордонних конференцій.

Практична робота з шрифту і типографіки потребує обов'язкового розв'язання відповідного образного змісту в кожному творчому завданні, хай то типографічна цитата, слово-образ, плакат, кінетична типографіка, шрифтова акциденція, або в характері кожної окремої літери чи гарнітури в цілому. Виконуючи практичні роботи з типографіки, студенти мають творчо застосовувати здобуті теоретичні знання, демонструвати загальну обізнаність в образотворчому мистецтві, вміння використовувати комп'ютерні програми та інструменти складального і друкарського цехів типографії, робити аналітичні висновки. Кожна практична робота студентів зі шрифту і типографіки має свою специфіку виконання і потребує від викладача відповідної підготовки. Крім того, успішне опанування дисципліни потребує від студентів впевненого володіння фундаментальними композиційно-виражальними засобами та активного досвіду роботи зі шрифтом, отриманого у навчальних проєктах попередніх років.

У кожному семестрі студенти обов'язково оцінюються за трьома практичними роботами — матеріальне складання та високий друк, типографічний плакат і цифрова типографіка для першого семестру, що складає змістовий модуль «Типографіка» і шрифтова реконструкція, шрифт в кінетичній типографіці і шрифтовий

переклад для другого семестру змістовий модуль «Шрифт». Практична робота має продемонструвати глибоке розуміння теоретичних аспектів знань про шрифт і вміння застосувати ці знання на практиці, створюючи образні шрифтові рішення від ідеї до кінцевого результату.

Висновки. Засвоєння теоретичних основ шрифтового мистецтва та типографіки і застосування їх на практиці є важливим підґрунтям для подальшого опанування професії шрифтового дизайнера та художника графіка що працює зі шрифтом. Опанування теоретичних знань допомагає студентам не лише розуміти основні принципи роботи, але й впроваджувати їх у практичні проєкти образотворчого спрямування, удосконалюючи свої навички та здобуваючи професійний досвід з графічного дизайну, книжкової та ужиткової графіки, монументальної творчості, медіамистецтв, візуальних комунікацій тощо. Важливим фактором у викладанні дисципліни «Шрифт і типографіка» є опанування студентами базових знань у галузі типографічного проєктування, роботи з текстовими і графічними елементами та усвідомлення важливості композиційних рішень. Виявлення особливостей викладання дозволяє дійти висновку, що даний метод найбільш ефективний в індивідуальній співпраці викладача зі студентами, що забезпечує кожному студенту персоналізовану підтримку та можливість глибокого засвоєння навчального матеріалу.

Особливо важливо підкреслити, що в процесі викладання дисципліни застосовуються сучасні методи та техніки, що відповідають світовим стандартам. Насамкінець відзначимо, що порівнюючи вітчизняні підручники та програми з типографіки із зарубіжними, зокрема західними, можна помітити суттєву різницю в забезпеченні методичними розробками, навчальними посібниками та підручниками. Вітчизняна навчально-методична база, на жаль, значно відстає у порівнянні із західними аналогами, що викликає необхідність у ретельному перегляді підходів до викладання та підготовки навчальних матеріалів. Це потребує особливого підходу до зазначеної проблеми та вимагає активного розвитку навчально-методичної бази, впровадження новітніх технологій, створення

нових підручників і навчальних посібників, а також адаптації кращих закордонних практик для підготовки спеціалістів у цій галузі. Тільки так можна забезпечити високу якість освіти і відповідність випускників сучасним вимогам ринку праці в області шрифтового мистецтва і типографіки.

3. ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ

Поточний контроль знань з дисципліни «Шрифт і типографіка» здійснюється на основі аналітично-педагогічних підходів з метою з'ясування якості засвоєного матеріалу після кожної теми шляхом перевірки практичних завдань. Оцінюються проекти з матеріального складання, високого друку, типографічних плакатів та цифрової типографіки, а також оформлення проєктної презентації з детальною фіксацією етапів роботи і візуалізацією прикладів застосування шрифту і типографіки у творах образотворчого мистецтва і графічного дизайну.

Оцінка за практичну роботу з типографіки (екзаменаційний перегляд) заноситься до экзаменаційної відомості і залікової книжки, прирівнюється до оцінок з теоретичного навчання та враховується під час підведення підсумків загальної успішності студентів. Це забезпечує всебічне оцінювання знань і навичок студентів, надаючи їм можливість продемонструвати своє вміння застосовувати теоретичні знання на практиці, критично аналізувати та творчо підходити до вирішення типографічних завдань.

Після здачі роботи та презентації проєкту студентів виставляється відповідна оцінка за наступними критеріями:

- Оцінка «відмінно» виставляється, якщо студент вільно володіє матеріалом і правильно обрав методики проведення типографічних заходів, повністю виконав завдання практики, продемонстрував високий теоретичний і практичний рівень під час виконання практичних завдань, виявив комунікативні та організаторські вміння.

- Оцінка «добре» виставляється студентів, який повністю виконав програму семестрового завдання, застосував елементи

творчих рішень типографічних завдань та використав для цього необхідні методичні прийоми, але припустився незначних помилок у виконанні практичних завдань, структуруванні матеріалу та підборі методів.

- Оцінка «задовільно» виставляється студентів, який виконав основні завдання практичної роботи, але не проявив творчих і дослідницьких здібностей у вирішенні поставлених завдань, не в повній мірі використав методичні прийоми, не оформив належним чином проєктну документацію, допустив порушення у виконанні своїх професійних обов'язків.

- Оцінка «незадовільно» ставиться студентів, який не виконав семестрове завдання, припустився істотних помилок у формуванні навчальних завдань, порушував трудову дисципліну, не виявляв бажання до взаємодії з колегами.

Такі чітко визначені критерії оцінювання сприяють об'єктивності та прозорості у визначенні успішності студентів, забезпечуючи справедливу оцінку їхніх знань та навичок у галузі шрифтового мистецтва та типографіки.

Програма дисципліни курсу «Шрифт і типографіка» розроблена відповідно до навчальних планів бакалаврів і магістрантів кафедри графічного дизайну за напрямом спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» спеціалізації «Графічний дизайн і типографіка». Згідно з навчальним планом підготовки бакалаврів загальна кількість годин складає 1320 годин, а для магістрів — 780 годин.

Література

1. Кричевський В. Розуміння українського стилю // Хроніка-2000. Київ, 1994. Вип. 1/2. С. 161–165.
2. Лагутенко О. Graphiein Графіки : нариси з історії української графіки ХХ століття. Київ: Грані-Т, 2007. – 168 с.: іл.
3. Мітченко В. Естетика українського рукописного шрифту. Київ: Грамота, 2007. 207 с.: іл.
4. Огієнко І. Історія українського друкарства. Київ: Либідь, 1994. 448 с.
5. Різник М. Письмо і шрифт. Київ: Вища шк., 1978. 152 с.
6. Снарський О. Шрифти в мистецтві художнього оформлення: Альбом-посібник. Київ: Реклама, 1975
7. Ambrose, Gavin, Harris, Paul & Theodosiou, Sallyanne. The Fundamentals of Typography (3rd Edition). Bloomsbury Visual Arts, 2020.
8. Atkinson, Frank H., Strong, Charles J., Strong, L. S. Vintage Typography and Signage: For Designers, By Designers (Dover Pictorial Archive). Dover Publications, 2018.
9. Campe, Chris & Rausch, Ulrike. Designing Fonts. An Introduction to Professional Type Design. Thames and Hudson, 2020.
10. Carter, Rob, Маха, Sandra & Sanders, Mark. Typographic Design: Form and Communication. 7th edition. Wiley, 2018.
11. Dwiggins, William A., & Siegfried, L. B. Extracts from an Investigation into the Physical Properties of Books as They are at Present Published. Boston: The Society of Calligraphers. 1919.
12. Gill, Eric, Skelton, Christopher (Introduction). Essay on Typography. David R. Godine, 2015.
13. Johnston, Edward. Writing & Illuminating & Lettering (Lettering, Calligraphy, Typography) Dover Publications, 2017.
14. Jury, David. Mid-Century Type: Typography, Graphics, Designers. Merrell. 2023
15. Kinross, Robin. Modern Typography. Éditions B42, 2019.
16. Lupton, Ellen. Thinking with Type: A Critical Guide for Designers, Writers, Editors, and Students (3rd Edition, Revised and Expanded). Princeton Architectural Press, 2024.
17. McClellan, George E. Practical Typography: A Series of Exercises Explaining and Illustrating the Most Approved Methods Used in Correct Composition, for the Teacher and Student. Legare Street Press, 2022.
18. McNeil, Paul. The Visual History of Type: A visual survey of 320 typefaces. Laurence King, 2017.
19. Morison, Stanley. First principles of typography. Academic Press, Leiden, 1996.
20. Poynor, Rick. Typography Now: The Next Wave. Booth-Clibborn, 2000.
21. Rogers, Bruce. Paragraphs on Printing. William E. Rudge's Sons, New York, 1943
22. Ruder, Emil. Typography: A Manual of Design (10th edition). Niggli, 2020.
23. Spiekermann, Erik. Find out how type works. The Other Collection (TOC), 2022.
24. Tschichold, Jan. Eine Stunde Druckgestaltung. AkademVerlag Dr. Fr. Wedekind & Co, Stuttgart, 1930.
25. VanderLans, Rudy. Emigre Fonts: Type Specimens 1986–2024. Letterform Archive Books, 2025.
26. Warde, Beatrice. The Crystal Goblet: Sixteen Essays on Typography. The Sylvan Press, London, 1955.
27. Weingart, W. Wege zur Typographie. Lars Müller Publishers, Baden, 2014.

Стадниченко Дмитро Сергійович

**Методичні рекомендації
викладання навчальної дисципліни
«Шрифт і типографіка»**

спеціальності 023 «Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація»

Видавець і виготовлювач
Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури
Кафедра дизайну
м. Київ, Вознесенський узвіз, 20
Київ-2025